Το Σκασιαρχείο

2

ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ **«ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ ΤΩΝ ΣΥΝΤΑΚΤΩΝ»** 1|6|2021

Η παιδαγωγική Φρενέ στη Γαλλία, στον κόσμο, στην Ελλάδα

ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ «ΣΚΑΣΙΑΡΧΕΙΟΥ»

Της **ΜΑΡΙΑΣ ΠΑΓΩΝΗ***

Το επάγγελμα του εκπαιδευτικού υπέστη πολλές αλλαγές τις τελευταίες δεκαετίες από άποψη συνθηκών εργασίας και κοινωνικής αναγνώρισης, πράγμα που είχε σημαντικές επιπτώσεις στη μείωση της ελκυστικότητάς του για τους νέους τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Ευρώπη.

Ωστόσο, παράλληλα με αυτήν την κρίση του επαγγέλματος τα εναλλακτικά παιδαγωγικά κινήματα με ιστορία πια σχεδόν ενός αιώνα συνεχίζουν να υπάρχουν και να αναπτύσσονται, προβάλλοντας το όραμα μιας καλύτερης κοινωνίας μέσα από την εκπαίδευση.

Κατά τη διάρκεια μιας έρευνας που έγινε πριν από περίπου 15 χρόνια σε ένα σχολείο της Λιλ, στα βόρεια της Γαλλίας, είχα την τύχη να γνωρίσω από κοντά μια ομάδα δασκάλων που παίζουν σήμερα σημαντικό ρόλο στο ICEM (Συνεργατικό Ινστιτούτο για ένα Σύγχρονο Σχολείο). Πρόκειται για ένα σωματείο που στοχεύει στην ανάπτυξη και διάδοση της παιδαγωγικής του Σελεστέν Φρενέ, δασκάλου που θεμελίωσε τη θεωρία του στη Γαλλία λίγο μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, και των αρχών του όπως η προώθηση της συνεργασίας και της συμμετοχής των μαθητών στη διαχείριση της τάξης ως κοινότητας, η σχολική εφημερίδα, σχολείο ανοιχτό στην κοινωνία μέσα από την ανάπτυξη της παρατηρητικότητας και του κριτικού πνεύματος των μαθητών. Το ICEM δουλεύει σκληρά, με τη βοήθεια συμβούλων και συνταξιούχων εκπαιδευτικών που διατρέχουν την υφήλιο οργανώνοντας σεμινάρια εκπαιδευτικών, με αποτέλεσμα τη δημιουργία ενός διεθνούς παιδαγωγικού δικτύου εκπαιδευτικών και συνεργατικών σχολείων.

Στην Ελλάδα το κίνημα αυτό ενσαρκώνεται από μια ιδιαίτερα δραστήρια παιδαγωγική ομάδα, το «Σκασιαρχείο – Πειραματικοί Ψηλαφισμοί για ένα σχολείο της κοινότητας». Εμψυχωμένη από εκπαιδευτικούς, παιδαγωγικούς συμβούλους και πανεπιστημιακούς, έχει κατορθώσει να αγγίξει μεγάλο αριθμό εκπαιδευτικών μέσα από σεμινάρια, εκδόσεις και μεταφράσεις βιβλίων και κειμένων, δημιουργία παιδαγωγικού υλικού και την οργάνωση ενός πιλοτικού προγράμματος μετεκπαίδευσης των εκπαιδευτικών που λειτούργησε επί τρεις συνεχείς χρονιές.

Η συμβολή της παιδαγωγικής ομάδας στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα εντοπίζεται σε τρεις τομείς:

- Εχει προσαρμοστεί ιδιαίτερα στις ανάγκες της ελληνικής κοινωνίας, με έμφαση στη σημασία του ανοιχτού σχολείου και των δικαιωμάτων του παιδιού.
- Αποτελεί χώρο πολιτικής και παιδαγωγικής στήριξης των εκπαιδευτικών απέναντι σε εκπαιδευτικές πολιτικές που προωθούν ένα τεχνοκρατικό και άνισο σχολείο.
- Αποτελεί χώρο συνεργασίας εκπαιδευτικών, φοιτητών και πανεπιστημιακών τόσο μέσα από την πραγματοποίηση των πρακτικών ασκήσεων των φοιτητών στα πιλοτικά σχολεία της ομάδας όσο και μέσα από διεργασία ερευνών που στοχεύουν στην ανάλυση των παιδαγωγικών πρακτικών που εφαρμόζονται σ' αυτά τα σχολεία.

Η ύπαρξη και δραστηριότητα αυτών των κινημάτων δείχνουν ότι σε μια περίοδο έντονης κοινωνικής και ηθικής κρίσης, όπως αυτή που διανύουμε, η γνώση και η εκπαίδευση μπορούν ακόμα να αποτελέσουν σημεία αναφοράς μιας δημοκρατικής κοινωνίας.

** Καθηγήτρια των Επιστημών της Αγωγής στο Πανεπιστήμιο της Λιλ*

Πορτρέτα Πικάσο, 21ο Νηπιαγωγείο Αθήνας

Το σύγχρονο σχολείο του Celestin Freinet

Γιατί ο Φερνάν Ουρί αρνήθηκε κάθε θέση στο Πανεπιστήμιο;

Ενα γράμμα φέρνει την άνοιξη!

Επικοινωνήστε μαζί μας και στείλτε μας τα κείμενά σας για δημοσίευση στο εξής μέιλ: periodikofreinet@gmail.com
Για τις δράσεις του «Σκασιαρχείου»: https://skasiarxeio.wordpress.com

Των **ΑΗΜΕD LAMIHI** και **ΓΙΑΝΝΗ ΜΑΡΚΑΝΤΕ***

Το σύγχρονο σχολείο του Celestin Freinet

Η έναστρη νύχτα, 21ο Νηπιαγωγείο Αθήνας

«Η Παιδαγωγική Freinet του Σύγχρονου Σχολείου, προτείνοντας τις ενεργητικές μεθόδους διδασκαλίας, αποδεικνύει ότι οι παραγωγικές θεωρίες των μεγάλων παιδαγωγών μπορούν σήμερα να γίνουν πραγματικότητα. Είναι, χωρίς αμφιβολία, η πρώτη φορά στην ιστορία της Παιδαγωγικής που μια ανανεωτική δράση ξεκινά ριζοσπαστικά από τη βάση»1. Αυτές τις σκέψεις κατέγραφε ο C. Freinet (1896-1966) προς το τέλος της ζωής του. Μιας ζωής δύσκολης που σημαδεύτηκε από τον βαρύτατο τραυματισμό του κατά τη διάρκεια του Α' Παγκοσμίου Πολέμου. Ωστόσο, οι επιπτώσεις του τραυματισμού και οι υλικές δυσκολίες στα σχολεία όπου εργάστηκε τον ώθησαν να διαμορφώσει μαθητοκεντρικές τεχνικές και κοπερνίκειες αλλαγές στο εκπαιδευτικό γίγνεσθαι. Ο C. Freinet αντιλαμβάνεται ότι η γνώση είναι το ίχνος της προσωπικής εργασίας των νέων και το υλικό που χρειάζεται για την παραγωγή της.

Ο Celestin Freinet

Μα ποιες είναι οι καταβολές του Freinet; Εχει τις ρίζες του στις ρωμαλέες παραδόσεις της Ελευθεριακής Παιδαγωγικής, άντλησε από τα επιτεύγματα της Νέας Αγωγής και του Σχολείου Εργασίας, ενστερνίστηκε την πολιτική διάσταση του έργου του Μακάρενκο και των συγχρόνων του Ρώσων παιδαγωγών, αλλά κυρίως αφομοίωσε το μάθημα του Μοντέν: «Διδάξτε την αγάπη για τη ζωή και όχι τον φόβο του θανάτου». Μέσω της πρακτικής του μετουσιώνει το παραδοσιακό σχολείο σε ένα ανοιχτό, σύγχρονο σχολείο «της ζωής για τη ζωή», δηλαδή προσβλέπει σε μια παιδαγωγική όπου ο βασικός στόχος είναι να συνδέει το σχολείο με τη ζωή.

Ξεκίνησε, λοιπόν, με πολλές ιδέες στο μυαλό του, που τις διαμόρφωνε σε αλληλεπίδραση με τους μαθητές του. Από την περιπατητική τάξη μέχρι τη σχολική αυτοδιαχείριση εφάρμοσε τεχνικές που εμπνέουν γενιές εκπαιδευτικών: Τι νέα, ελεύθερο κείμενο, σχολικό τυπογραφείο, μικρά βιβλία, σχολικοί συνεταιρισμοί, αλληλογραφία και διασχολική επικοινωνία, ομαδοσυνεργατικές δράσεις, σχολικό ημερολόγιο, σύνθετο καλλιτεχνικό έργο, έντυπη και οπτικοακουστική παραγωγή. Το σχολικό συμβούλιο αποτελεί τον κομβικό θεσμό σε κάθε ελεύθερο σχολείο, όπου οι μαθητές καθορίζουν τα εκπαιδευτικά σχέδια σε

ατομικό και συλλογικό επίπεδο. Η ψηλαφητή διερεύνηση και η φυσική μέθοδος ενεργοποιούν τη σχολική εργασία που διαμορφώνεται, εφευρίσκεται, νοηματοδοτείται. Οι πρακτικές της παιδαγωγικής Freinet θεμελιώνονται πάνω σε στέρεες πεποιθήσεις και πολιτικές βάσεις. Τίποτα δεν είναι δεδομένο, όλοι/όλες ερευνούν και μαθαίνουν συνεχώς

Το σχολικό συμβούλιο αποτελεί τον κομβικό θεσμό σε κάθε ελεύθερο σχολείο, όπου οι μαθητές καθορίζουν τα εκπαιδευτικά σχέδια σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο

Η λογική του συνεργατικού σχολείου Freinet έχει αποτελέσει τον σπόρο για πολύ σημαντικές παιδαγωγικές καταστάσεις και εμπειρίες. Μεταξύ αυτών να σημειώσουμε την ανάπτυξη της Θεσμικής Παιδαγωγικής και την Ανοιξη των Γαλλικών πειραματικών σχολείων από την αρχή της δεκαετίας του 1980.

Σήμερα οι ενεργητικές τεχνικές του σύγχρονου σχολείου είναι διαδεδομένες και γονιμοποιούν τη σκέψη μεγάλου μέρους του εκπαιδευτικού κόσμου, όχι μόνο στη Γαλλία αλλά και σε όλη την Ευρώπη, τη γαλλόφωνη κυρίως Αφρική και τη Λατινική Αμερική. Στον παγκοσμιοποιημένο κόσμο μας, που οπισθοδρομεί σε συντηρητικούς αυτοματισμούς άνευρης αλλοτρίωσης και ατομιστικού ωφελιμισμού, η ανάδειξη του ενεργού, αυτόνομου υποκειμένου μέσα από ένα διαφορετικό σχολείο μπορεί να αποτελέσει το αντίβαρο.

ΠΗΓΕΣ:
1 Freinet C., *Les Techniques Freinet de l'École moderne, Armand Colin, coll. «Bourrelier», Paris, 1982, pp.9-10*

** Ο Ahmed Lamihi είναι καθηγητής στην παιδαγωγική σχολή Τετουάν, Πανεπιστήμιο Abdelmalek Essaadi, Μαρόκο.
Ο Γιάννης Μαρκαντές είναι εκπαιδευτικός Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, μέλος της παιδαγωγικής ομάδας «Το Σκασιαρχείο»*

Της **ΣΤΕΛΛΑΣ ΜΠΑΔΙΚΙΑΝ***

ΜΙΚΑ ΧΑΡΙΤΟΥ-ΦΑΤΟΥΡΟΥ

«I have a dream...»

Οταν συζητήθηκε στο Δ.Σ. του Σκασιαρχείου η πρόταση για τη συνεργασία της ομάδας μας με την «Εφημερίδα των Συντακτών», δεν μπορούσα να μη νιώσω ενθουσιασμό. Οταν όμως στη συνέχεια μου προτάθηκε να γράψω ένα άρθρο-αναφορά στη Μίκα Χαρίτου-Φατούρου, στο έργο της και στο όραμά της για την εκπαίδευση, εκτός από τον αρχικό ενθουσιασμό ένιωσα μεγάλη συγκίνηση, τιμή και υπερηφάνεια. Σε αυτή τη χρονική συγκυρία, που τα φαινόμενα βίας μάς σοκάρουν καθημερινά, όσοι και όσες είχαμε γνωρίσει τη Μ. Χαρίτου-Φατούρου δεν μπορεί να μην τη φέρνουμε ξανά και ξανά στο μυαλό μας.

Η Μ. Χαρίτου–Φατούρου ήταν καθηγήτρια ψυχολογίας στο ΑΠΘ. Η συμβολή της στην ανάπτυξη της Ψυχολογίας στη χώρα μας υπήρξε καθοριστική. Θεμελίωσε την Κλινική Ψυχολογία στο Ελληνικό Πανεπιστήμιο και ίδρυσε το πρώτο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Κλινικής Ψυχολογίας στο ΑΠΘ. Το έργο της, που σχετίζεται άμεσα τόσο με τη βία, τον ρατσισμό και την ξενοφοβία όσο και με την προαγωγή της ελεύθερης και δημιουργικής σκέψης σ' ένα Δημοκρατικό Πανεπιστήμιο, αναγνωρίστηκε διεθνώς. Το ερευνητικό και συγγραφικό της έργο αγκάλιασε ζητήματα σχετικά με τους πρόσφυγες, τους μετανάστες, τα παιδιά του δρόμου, στήνοντας πάντα γέφυρες ανάμεσα στην επιστήμη της Ψυχολογίας και στα μεγάλα κοινωνικά προβλήματα.

Η Μ. Χαρίτου-Φατούρου διετέλεσε κοσμήτορας της Φιλοσοφικής Σχολής, επισκέπτρια καθηγήτρια σε πανεπιστήμια της Αυστραλίας, της Δανίας, της Γερμανίας, της Βρετανίας και των ΗΠΑ, σύμβουλος της Διεθνούς Εταιρείας Συμβουλευτικής και επίτιμη πρόεδρος του Κέντρου Αποκατάστασης Θυμάτων Βασανιστηρίων και άλλων μορφών κακοποίησης. Υπήρξε πρόεδρος της Επιτροπής για το επάγγελμα των ψυχολόγων του Κεντρικού Συμβουλίου Υγείας του υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας και πρόεδρος της Ελληνικής Εταιρείας Συμβουλευτικής.

Στο κορυφαίο έργο της «Ο βασανιστής ως όργανο της κρατικής εξουσίας» (εκδ. University Studio Press) η Μίκα Φατούρου κατέδειξε ότι ο καθένας από εμάς θα μπορούσε να διαπράξει αποτρόπαιες πράξεις εξευτελισμού, οδύνης και πόνου, καθώς το κακό δεν εδρεύει στη διεστραμμένη προσωπικότητα εκείνου που το διαπράττει, αλλά ανιχνεύεται σε δραστικές μεθόδους εκπαίδευσης, ικανές να κάνουν ένα άτομο βασανιστή.

Οραματίστρια μέχρι και το τέλος της ζωής της, δεν σταμάτησε ποτέ να εργάζεται παρά τα

Η Μίκα Χαρίτου-Φατούρου

προβλήματα της υγείας της. Το τελευταίο έργο της Μ. Χαρίτου-Φατούρου ήταν το ερευνητικό πρόγραμμα για την πρόληψη της βίας και της επιθετικότητας στα σχολεία, «Σχολεία Συνεργατικής Μάθησης και Πρόληψης», το οποίο εφαρμόστηκε πιλοτικά από το 2010 έως και το 2014 σε δημοτικά και γυμνάσια.

Είχα την ευτυχία να συμμετέχω στο πρόγραμμα αυτό ως μέλος της επιστημονικής ομάδας και υπεύθυνη για την εφαρμογή του στα σχολεία. Οι εβδομαδιαίες συναντήσεις στο γραφείο της ξεκινούσαν πάντα με την ίδια φράση του Martin Luther King: «I have a dream...». Και πραγματικά, επρόκειτο για ένα όραμα... Φιλοδοξούσε να φτιάξει μια νέα γενιά Ελλήνων και Ελληνίδων ξεκινώντας από τα παιδιά. Το

Ενα γράμμα φέρνει την άνοιξη!

Της **ΑΣΠΑΣΙΑΣ ΧΑΡΛΑΜΠΙΤΑ** *

Η στιγμή που οι μαθητές/μαθήτριες του Δημοτικού αρχίζουν να ανταλλάσσουν τα πρώτα γραπτά τους μηνύματα είναι εξαιρετικά σημαντική, γιατί τότε ο γραπτός λόγος αποκτά νόημα και ενδιαφέρον, καλύπτοντας την επιθυμία τους για επικοινωνία. Ο Σελεστέν Φρενέ θεωρεί ότι, αν συμπεριλάβουμε την επιθυμία τους αυτή στο πλαίσιο των σχολικών τους ενδιαφερόντων, μπορούμε να καλύψουμε αβίαστα τον μαθησιακό στόχο της γραπτής έκφρασης. Η Αλληλογραφία, ως μια τεχνική της Παιδαγωγικής Φρενέ, έρχεται να ικανοποιήσει τη φυσική ανάγκη των παιδιών για επικοινωνία εξελίσσοντας ταυτόχρονα τον γραπτό τους λόγο.

Με τις μαθήτριες και τους μαθητές της Τρίτης Δημοτικού στο Μαράσλειο Πειραματικό Δημοτικό Σχολείο Αθηνών βιώσαμε τον ενθουσιασμό και τη χαρά της επικοινωνίας, αλληλογραφώντας με τη δασκάλα και τα παιδιά της Γ' Δημοτικού του Διαπολιτισμικού Σχολείου Σαπών στη Ροδόπη. Εκείνη τη χρονιά τα ταχυδρομικά περιστέρια έκαναν συχνά τη διαδρομή Λυκαβηττός - Ροδόπη, χτίζοντας γέφυρες χαράς και επικοινωνίας ανάμεσα σε παιδιά και εκπαιδευτικούς. Με τη δασκάλα τους, την κυρία Αννα Μιχαήλ, ακολουθήσαμε ώς έναν βαθμό τις προτάσεις της Γαλλίδας εκπαιδευτικού Isabelle Robin, εναλλάσσοντας ομαδικά και ατομικά γράμματα με μια τακτική ροή και συχνότητα.

Εμένα μου άρεσε η αλληλογραφία γιατί κάναμε μακρινούς φίλους, αλληλογραφούσαμε με παιδιά από πολύ μακριά, γιατί λέγαμε άγνωστα νέα και μαθέναμε πράγματα σπουδαία και γιατί η αλληλογραφία είναι η μισή ψυχή της τάξης μας.

Τα παιδιά της Αθήνας υποδέχτηκαν με μεγάλο ενθουσιασμό την έναρξη της αλληλογραφίας, καθώς η απόσταση που χώριζε το σχολείο μας από τη Ροδόπη έκανε το όλο εγχείρημα ακόμα πιο ελκυστικό. Οι χάρτες άνοιξαν, βρήκαμε το χωριό Σάπες, ενώ αναζητήσαμε στο διαδίκτυο την ηλεκτρονική διεύθυνση του σχολείου. Λίγες μέρες πριν από τις διακοπές των Χριστουγέννων κατορθώσαμε να στείλουμε το πρώτο ομαδικό μας γράμμα. Το γράψαμε όλοι μαζί στον πίνακα, το υπογράψαμε και κάθε παιδί πήρε ένα αντίτυπο για τον φάκελό του.

Η ανταπόκριση των παιδιών από τη Ροδόπη ήταν ιδιαίτερα θερμή. Αμέσως έφτιαξαν στην τάξη τους τη γωνιά των φίλων τους από την Αθήνα. Το πρώτο ομαδικό τους γράμμα συνοδεύτηκε και από σπόρους ηλίανθου, για να τους φυτέψουμε, όπως έκαναν κι αυτοί, και να δούμε τη φιλία μας να μεγαλώνει μαζί τους μέσα στη χρονιά.

Τα ομαδικά γράμματα διαδέχτηκαν τα ατομικά, τα οποία τα έγραψαν και τα ζωγράφισαν τα παιδιά και των δύο σχολείων με μεγάλη φροντίδα. Το γεγονός των δυσκολιών που μπορεί να αντιμετώπιζαν κάποιοι μαθητές στον γραπτό λόγο δεν σχολιάστηκε ποτέ από τους αλληλογράφους τους, αντιθέτως, όπως διαπιστώσαμε, η επιθυμία της επικοινωνίας αποτέλεσε κίνητρο στις μαθήτριες/μαθητές και των δύο σχολείων να βελτιώσουν τη γραπτή τους έκφραση. Οι διαφορές σε πολιτισμικά γνωρίσματα, όπως αποτυπώθηκαν αμέσως στα ονόματά τους, ήταν η αφορμή για να ερευνήσουν τα παιδιά και των δύο σχολείων τη σημασιολογία των ονομάτων τους, μεγαλώνοντας έτσι και την επιθυμία τους να γνωριστούν καλύτερα...

Τα παιδιά της Αθήνας υποδέχτηκαν με μεγάλο ενθουσιασμό την έναρξη της αλληλογραφίας, καθώς η απόσταση που χώριζε το σχολείο μας από τη Ροδόπη έκανε το όλο εγχείρημα ακόμα πιο ελκυστικό

Ηταν σημαντικό ότι και στις δύο τάξεις εφαρμόζονταν οι τεχνικές της Παιδαγωγικής Φρενέ, οπότε υπήρχε από την αρχή ένας κοινός τόπος επικοινωνίας, όπως αποτυπωνόταν στις ομαδικές κυρίως επιστολές τους. Οι έξοδοι από την τάξη στην κοινότητα και των δύο σχολείων και οι έρευνες των παιδιών έφεραν γρήγορα πολλά πουλιά από τον Εβρο στην τάξη μας, ενώ περιστέρια και σπουργίτια πέταξαν από τον Λυκαβηττό προς τη Ροδόπη...

Κλείνουμε με ένα απόσπασμα από μια επιστολή της κυρίας Αννας Μιχαήλ που αποτυπώνει το κλίμα της τάξης της και με τα σχόλια ενός μαθητή μου στο πλαίσιο της αποτίμησης της αλληλογραφίας (βλ. φωτό κάτω αριστερά):

«Τη μέρα που θα ολοκληρώναμε την αλληλογραφία πήγαμε εκδρομή. Πρότειναν τότε να τελειώσουμε τα γράμματα και μετά να πάμε, έχασαν έτσι τη μισή τους εκδρομή και ειλικρινά δεν κακοφάνηκε σε κανέναν, ίσα ίσα δούλευαν ήσυχα, μεθοδικά, υποστηρικτικά, με δημιουργική διάθεση. Κάποια στιγμή τούς κοίταξα και νόμισα πως βρισκόμουν σε γραφεία κάποιας εφημερίδας που πάει για εκτύπωση και όλοι πρέπει να συντονιστούν γι' αυτό...»

ΠΗΓΕΣ:
Φρενέ Σ. (1977), Το σχολείο του λαού: Οδυσσέας
Λάχλου Σ. (2017), CELESTIN FREINET, Θεσμική και κριτική παιδαγωγική: Οι εκδόσεις των συναδέλφων
Το Σκασιαρχείο. Πειραματικοί ψηλαφισμοί για ένα σχολείο της κοινότητας: http://skasiarxeio.wordpress.com/

** Δασκάλα στο Μαράσλειο Δημοτικό Σχολείο, μέλος της Παιδαγωγικής Ομάδας «Το Σκασιαρχείο»*

πρόγραμμα στηριζόταν στις αρχές του Γάλλου Παιδαγωγού Σελεστέν Φρενέ και του Ελληνα Παιδαγωγού Μίλτου Κουντουρά. Είχε στόχο την προαγωγή στον χώρο του σχολείου των κοινοτικών αξιών όπως η συλλογικότητα, η συντροφικότητα, η αλληλεγγύη και η ισοτιμία.

Στο πλαίσιο αυτό, το σχολείο λειτουργεί ως κοινότητα με τη στήριξη και τη συνεργασία των τριών παραγόντων που λαμβάνουν μέρος στην εκπαιδευτική διαδικασία, δηλαδή των εκπαιδευτικών, των μαθητών/μαθητριών και των γονέων. Το μάθημα στην τάξη γίνεται σε συνεργατικό κλίμα μέσα από την οργανωμένη μικροομάδα. Γίνεται προσπάθεια να χρησιμοποιούνται όσο το δυνατόν περισσότερο βιωματικές μέθοδοι διδασκαλίας του μαθησιακού αντικειμένου, χωρίς όμως να αλλάζει η ύλη ή το αναλυτικό πρόγραμμα. Δεν επιτρέπονται οι ποινές, ενώ οι κανονισμοί μπαίνουν από τα ίδια τα παιδιά υπό την καθοδήγηση του δασκάλου στην αρχή της χρονιάς. Οι μαθήτριες/μαθητές θέτουν οι ίδιες τα προβλήματα που ανακύπτουν στην καθημερινότητά τους και προσπαθούν από μόνες τους να τα λύσουν στα συμβούλια της τάξης και στις συναντήσεις με τους γονείς. Με τον τρόπο αυτό, τα παιδιά αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες και γίνονται υπεύθυνα, ενώ παράλληλα καλλιεργούνται οι κοινωνικές δεξιότητές τους. Δίνεται, επίσης, η δυνατότητα στους γονείς να συμμετέχουν ουσιαστικά στη σχολική κοινότητα και στους/στις εκπαιδευτικούς να αλληλοστηρίζονται στο εκπαιδευτικό έργο τους και να διαχειρίζονται από κοινού τα θέματα της καθημερινής σχολικής ζωής. Μέσω της αναγνώρισης της αξίας της πρόληψης στον παιδαγωγικό ρόλο του εκπαιδευτικού, η μεθοδολογία στα σχολεία συνεργατικής μάθησης και πρόληψης στοχεύει να αλλάξει τον τρόπο που σκέφτονται και πράττουν τα παιδιά στο σχολείο και κατ' επέκταση και έξω από αυτό, στην κοινωνία και την οικογένεια.

Πορτρέτο, 21ο Νηπιαγωγείο Αθήνας

Η Μίκα Χαρίτου-Φατούρου έφυγε από τη ζωή τον Ιανουάριο του 2014, αφήνοντας σε όλους εμάς που βρεθήκαμε κοντά της, εκτός από τη δύναμη και την αισιοδοξία της, την ανάγκη να συνεχίσουμε να παλεύουμε για το όραμά της. Ενα όραμα για μια ειρηνική, ελεύθερη, δημοκρατική και δίκαιη κοινωνία ισότητας. Μια κοινωνία που θα λειτουργεί με συλλογικότητα, συμμετοχή και αλληλεγγύη, όπου θα ξαναγεννηθεί η έννοια της κοινότητας σε ένα σχολείο ελεύθερο, ανοιχτό, δημοκρατικό, συνεργατικό. Μια κοινωνία με μία διαφορετική παιδεία, που θα αναπτύσσει καθημερινά στη σχολική ζωή τις αξίες της ελευθερίας και της δημοκρατίας, της συνεργασίας και της αλληλεγγύης, της ισότητας και του σεβασμού στη διαφορετικότητα, όχι πλέον ως γνώση αλλά ως βίωμα, που θα ενδυναμώνει το παιδί, έτσι ώστε να υποστηρίζει αυτές τις αξίες, να τις υπερασπίζεται και να αμύνεται ενάντια σε ό,τι τις απειλεί.

ΠΗΓΕΣ:
http://synergatiki-mathisi.blogspot.com/p/blog-page_11.html
https://elpse.com/wp-content/uploads/2017/01/TIMITIKOS-TOMOS-Fatourou.pdf
https://www.sansimera.gr/biographies/772
http://ebooks.edu.gr/ebooks/d/8547/804/21-0197-01_Synergatika-Scholeia-me-tin-Paidagogiki-Freinet_Diadikasies-Efarmogis_A-Gymnasiou_Vivlio-Ekpaideutikou.pdf

** Μαθηματικός, μέλος της Παιδαγωγικής Ομάδας «Το Σκασιαρχείο»*

Παρκάκι Ναυαρίνου

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ΒΛΑΧΑΚΗ

Το κείμενο της Συντακτικής Επιτροπής

ΑΝ ΑΝΑΛΥΣΟΥΜΕ τα οργανικά συστατικά της Παιδαγωγικής Φρενέ και της φιλοσοφίας του Σκασιαρχείου, θα βρούμε στοιχεία της θεσμικής, της κριτικής και φυσικά της κοινωνικής παιδαγωγικής. Τους δυο τελευταίους μήνες που πέρασαν, η κοινωνική παιδαγωγική είχε σίγουρα την τιμητική της.

Συνεχίζουμε να διεκδικούμε μέσα από ποικιλόμορφες δράσεις το Σχολείο της Κοινότητας, που τόσο οραματιζόμαστε. Ενα σχολείο ανοιχτό στην κοινωνία, ένα σχολείο για τα παιδιά και από τα παιδιά, ένα σχολείο που θα διασυνδέει φαινομενικά ετερόκλητους αστικούς χωροχρόνους... Η διεκδίκηση αυτή δεν είναι μια ατομική υπόθεση. Τα υπάρχοντα δίκτυα συνεργατικών σχολείων και τα δίκτυα που στήνονται σε όλη την Ελλάδα (Αθήνα, Ρέθυμνο, Χανιά, Ηράκλειο, Τρίπολη, Αμαλιάδα, Πάρος, Ζάκυνθος, Βόλος) χρειάζονται τη συμμετοχή μας.

Πιο συγκεκριμένα, βρεθήκαμε ξανά στους λόφους του Φινόπουλου και του Στρέφη, στην Αθήνα, κάνοντας χαϊκού και μικρά βιβλία, που στη συνέχεια φιλοξενήθηκαν στα δέντρα και συντρόφευσαν τις παρέες των «κοκκινολαίμηδων». Ολοι εμείς μαζί μαχόμαστε να μην προχωρήσουν τα σχέδια ιδιωτικοποίησης των πανέμορφων αυτών λόφων, όπως και του Φιλοπάππου και της Ακαδημίας Πλάτωνος.

Στη Φωκίωνος Νέγρη μαζί με ομάδες γονέων και παιδιών αγωνιζόμαστε να εισακουστούμε στον Δήμο Αθηναίων ώστε το κλειστό περίπτερο να μετατραπεί σε μια υπαίθρια αυτοδιαχειριζόμενη παιδική βιβλιοθήκη. Ταυτόχρονα, διεκδικούμε ν' ανοίξουν ξανά όλες οι βιβλιοθήκες, οι σχολικές, οι δημοτικές, οι πανεπιστημιακές, που η πανδημία κατέστησε απρόσιτες.

Σε συνεργασία με άλλες αλληλέγγυες συλλογικότητες, εργατικά και συνδικαλιστικά σωματεία, συμμετέχουμε στη συλλογή τροφίμων και ειδών πρώτης ανάγκης αλλά και υπολογιστών για μαθητές/μαθήτριες και τις οικογένειές τους.

Στο αυτοδιαχειριζόμενο πάρκο της Ναυαρίνου (ένα μικρό θαύμα!) στα Εξάρχεια, σε συνεργασία με τον «Συντονισμό της Τσαμαδού», τα «Πίσω θρανία», αλλά και με τη συμμετοχή πολλών άλλων ομάδων και φίλων, πραγματοποιήσαμε ένα χορταστικό 10ήμερο εκδηλώσεων για το επερχόμενο ταξίδι των Ζαπατίστας στην Ευρώπη. Παιδιά από τη γειτονιά μαζεύτηκαν στο κηπάκι όπου φυτέψαμε νέα φυτά και περιποιηθήκαμε τα παλαιότερα. Εγινε παιδική συνέλευση, κατασκευάσαμε κούκλες από χαρτί και παίξαμε κουκλοθέατρο, παρακολουθήσαμε θέατρο σκιών από τα παιδιά, διαβάσαμε παραμύθια και άλλα πολλά.

Υπερασπιστήκαμε το Ελεύθερο Αυτοδιαχειριζόμενο Θέατρο «Εμπρός», ανταποκρινόμενοι στο αίτημα της συνέλευσης των ανθρώπων του και μαζί με άλλες παιδαγωγικές ομάδες υλοποιήσαμε δημιουργικά παιδαγωγικά εργαστήρια και οργανώσαμε τη συνέλευση των παιδιών.

Σε όλες τις παραπάνω δράσεις μας μόνιμο καμβά αποτελούσαν οι μικρές υπαίθριες αυτοσχέδιες παιδικές βιβλιοθήκες που στήναμε, καθώς και τα διασχολικά–συνεργατικά ραδιόφωνά μας, «Τα θρανία της άνοιξης» και το «Μαγικό Ραδιόφωνο», που με τη συμμετοχή των παιδιών και άλλων παριστάμενων σκάρωσαν επιτόπου ραδιοφωνικές εκπομπές.

Ελπίζουμε και επιθυμούμε να συναντηθούμε με τις αναγνώστριες και τους αναγνώστες της εφημερίδας μας, ώστε να στήσουμε από κοινού νέα κοινοτικά εργαστήρια στον δημόσιο χώρο για να δυναμώσουμε πρωτίστως τη φωνή όλων εκείνων των ομάδων που πασχίζουν χρόνια τώρα να υψώσουν τη φωνή τους και να ακουστούν.

Η Συντακτική Επιτροπή
Βογανάτσης Δαμιανός, Δημοπούλου Φωτεινή, Μπαλτάς Μπάμπης, Μπάρκα Κατερίνα, Παούρη Κατερίνα, Παπαδόπουλος Χάρης, Σπίτα Βίκυ

Γιατί ο Φερνάν Ουρί αρνήθηκε κάθε αξίωμα και κάθε θέση στο Πανεπιστήμιο;

Του **ΧΑΡΗ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ***

Ο Φερνάν Ουρί

Ο Φερνάν Ουρί (Fernand Oury, Γαλλία, 1920-1997), δάσκαλος, σημαντικός παιδαγωγός, θεωρητικός και θεμελιωτής της θεσμικής παιδαγωγικής, είναι το δεύτερο σημαντικό όνομα, μετά τον Σελεστέν Φρενέ, στο ρεύμα της παιδαγωγικής Φρενέ–θεσμικής παιδαγωγικής (ΠΦ-ΘΠ). Το πάντρεμα των ενεργητικών μεθόδων και των τεχνικών της παιδαγωγικής Φρενέ με την ψυχοκοινωνιολογία και την ψυχανάλυση είναι η βάση της θεσμικής παιδαγωγικής. Οι δυσκολίες του σχολείου, τα παιδιά που αντιμετωπίζουν δυσκολίες, τα «δύσκολα» παιδιά είναι τα πεδία με τα οποία αναμετρήθηκε ο στοχασμός της θεσμικής παιδαγωγικής και του Φερνάν Ουρί. Το μήνυμα του Ουρί είναι ότι στο σχολείο, μέσα στον μικρόκοσμο της τάξης, δομείται η προσωπικότητα του παιδιού και του εφήβου. Η ΠΦ-ΘΠ εξασφαλίζει το πλαίσιο που επιτρέπει στην ομάδα να θεσπίζει τον Νόμο (τους κανόνες του σχολείου) και στον καθένα να βρίσκει και να έχει τη θέση του στη ζωή της τάξης. Πρόκειται για μια παιδαγωγική που αναδεικνύει και υλοποιεί τις αξίες της δημοκρατίας και της συνεργατικότητας.

Ο Φερνάν Ουρί, με το έργο και την προσφορά του οποίου θα έχουμε κι άλλες φορές την ευκαιρία να ασχοληθούμε, αρνήθηκε σε όλη του τη ζωή κάθε επίσημη θέση, κάθε αξίωμα, κάθε πανεπιστημιακή καριέρα (που θα την είχε πολύ εύκολα εξασφαλισμένη).

«Να μη μιλάμε παρά για αυτό που έχουμε κάνει: μπορούμε να διδάξουμε μόνο αυτό που ξέρουμε να κάνουμε και το πώς το μάθαμε». Είναι μια χαρακτηριστική φράση του Ουρί, από τη δεκαετία του '70, που εκφράζει τη δυσπιστία του απέναντι σ' όσους δίνουν δωρεάν οδηγίες και συμβουλές στους εκπαιδευτικούς. «Απέναντι στο "πρέπει" των στελεχών και των συμβούλων εμείς προτιμάμε το "ιδού πώς το κάνω" των ανθρώπων της πράξης» επαναλάμβανε συχνά στα πολυάριθμα σεμινάρια που εμψύχωσε για πολλά χρόνια.

Μόνο η δουλειά μέσα στην τάξη επιτρέπει και νομιμοποιεί τον παιδαγωγικό λόγο, καθώς και οι ανταλλαγές και ο κοινός στοχασμός των εκπαιδευτικών που βρίσκονται στην ίδια βάρκα. Κάθε λόγος που δεν υποστηρίζεται από μία πρακτική είναι ύποπτος. Αυτό ήταν το πνεύμα του Φερνάν Ουρί και νομίζω ότι, δίχως την απολυτότητά του, σημαδεύει και σήμερα σε μεγάλο βαθμό το πώς αντιλαμβανόμαστε τα πράγματα εμείς οι εκπαιδευτικοί που αναφερόμαστε στην ΠΦ-ΘΠ και μαχόμαστε για ένα δημοκρατικό και συνεργατικό σχολείο.

Στα σεμινάριά του είχε πάντα αναρτημένη μια αφίσα που παρουσίαζε την ακόλουθη ρήση του ανθρωπολόγου Marcell Jousse, την οποία ο Ουρί αγαπούσε πολύ – λόγια τόσο ενδυναμωτικά και τιμητικά για τους αφανείς εκπαιδευτικούς που δίνουν την ψυχή τους μέσα στην τάξη, με μόνη ανταμοιβή την ευχαρίστηση ότι κάνουν καλά τη δουλειά τους...

**Υπάρχουν τρεις
που κάνουν κάτι...**

Υπάρχουν τρεις που κάνουν κάτι.
Υπάρχουν δέκα που δίνουν διαλέξεις
γι' αυτό που κάνουν αυτοί οι τρεις.
Υπάρχουν εκατό που δίνουν διαλέξεις
επί αυτών που λένε οι δέκα.
Και συμβαίνει κάποτε ένας από αυτούς τους εκατό
να έρθει να εξηγήσει σε έναν από τους τρεις
πώς πρέπει να το κάνει (αυτό το κάτι).
Τότε λοιπόν εκείνος από μέσα του βράζει
αλλά εξωτερικά χαμογελάει.
Και δεν λέει τίποτα
γιατί δεν έχει συνηθίσει να μιλάει.
Αλλωστε έχει κάτι να κάνει...
(μετάφραση: Χάρης Παπαδόπουλος)

* *Δάσκαλος, Συντονιστής Εκπαιδευτικού Εργου, Παιδαγωγική ομάδα «Το Σκασιαρχείο»*

Δέντρο, 21ο Νηπιαγωγείο Αθήνας